

Pionieren met data in de gehandicaptenzorg

Betere zorg en meer regie cliënt door data-ondersteund werken

Met behulp van data de kwaliteit van zorg verbeteren én de zelfredzaamheid van cliënten vergroten. Dat gebeurt tot nu toe nog onvoldoende. Onder de vlag van het programma Leren Werken met Data in de gehandicaptenzorg maakt deze sector daarom een inhaalslag. “De vraag is niet óf we iets met data kunnen”, stelt Agnes van der Poel, programmaleider bij Academy Het Dorp. “De vraag is vooral: hoe.”

& DOOR IRIS VAN DEN BOEZEM

Bij zorgorganisatie Fokus wonen mensen met een lichamelijke beperking. Zo veel mogelijk zelfstandig, in zo'n 1.200 woningen door het hele land. Ze krijgen hulp op afroep, bijvoorbeeld voor ondersteuning bij aankleden, douchen en toiletgang. Vierentwintig uur per dag staan ondersteuners bij dit soort 'algemene dagelijkse levensverrichtingen' (ADL) voor cliënten klaar.

Dat is intensief: voor zowel cliënt als voor het zorgpersoneel. Daarom vroeg de organisatie zich af: kunnen we met technologie cliënten in die dagelijks terugkerende taken zelfredzamer maken en tegelijkertijd de ADL-ondersteuners ontlasten? Deze vraag brachten ze in als pilotproject voor het programma Leren Werken met Data in de gehandicaptenzorg (zie kader rechterpagina).

Naar data-ondersteund werken

Het programma Leren Werken met Data in de ge-

handicaptenzorg duurt vier jaar, tot en met 2026. Er is een strakke tijdlijn, waar ook de pilot bij Fokus onderdeel van is. Het programma begon in 2023 met 'voor-wat-voor-wie sessies', waarin het onderzoeksteam met 16 organisaties in de gehandicaptenzorg op zoek ging naar antwoorden op de vragen: welke data is er? Waar is die data? En: wat kunnen en willen we er eigenlijk mee?

“Er wordt al gewerkt met data in de gehandicaptenzorg, maar vooral nog als stuurinformatie voor het management. De focus van dit programma is anders”, benadrukt programmaleider Agnes van der Poel. “Leren Werken met Data in de gehandicaptenzorg gaat over data-ondersteund werken. Dus: over data inzetten in het zorgproces, om bijvoorbeeld de medewerker en de cliënt te helpen.” Uit de voor-wat-voor-wie sessies kwamen verschillende thema's voor data-ondersteund werken, zoals: 'Hoe gaat het met de cliënt?' en 'Zelfredzaamheid en eigen regie'.

In 2024 startten vijf pilots met verschillende

zorgorganisaties. Iedere zorgorganisatie met een pilot werkt met een eigen dataset aan een eigen zorginhoudelijke vraag, en een van de thema's als leidraad. Begin 2025 kwamen daar nog eens twee pilots bij.

Ruud de Nooij is als innovatieadviseur bij het programma betrokken. “Het idee is nog weleens dat je met AI alles kunt oplossen. In de praktijk zien we dat dat niet klopt. Bijvoorbeeld omdat de gehandicaptenzorg bij de ontwikkeling van dit soort toepassingen nog helemaal niet goed in beeld is”, legt hij uit. “Die context is heel anders dan in de curatieve zorg, waar een diagnose centraal staat. Ga maar na: in de langdurige zorg gaat het over de dagelijkse levens van mensen met een beperking.”

Procesmatig aan de slag

Zomaar data analyseren en verwachten dat de zorg vanzelf beter wordt, is er dus niet bij. Om meerwaarde te creëren, gaan zorgorganisaties procesmatig te werk. Het onderzoeksteam van

Leren Werken met Data in de gehandicaptenzorg ontwikkelde daarom het model voor data-ondersteund werken: van thema naar meerwaarde. Het proces begint met het definiëren van het thema en de bijbehorende vraag. Vervolgens worden de databronnen en beschikbare data in beeld gebracht. Welke bronnen zijn er, waar en hoe worden ze gebruikt, zijn verschillende bronnen goed aan elkaar te koppelen en wat is de rol van leveranciers? En: is de beschikbare data compleet en juist? Hebben we genoeg aan deze data om het vraagstuk te beantwoorden? Het laatste onderdeel gaat over het visualiseren van de uitkomsten en het in gebruik nemen van inzichten.

Helder thema

De pilot bij zorgorganisatie Fokus startte afgelopen september. Het thema was helder: zelfredzaamheid en eigen regie voor de cliënt. Maar ook: het ontlasten van ADL-ondersteuners. “We kwamen erachter dat niet alle benodigde data aanwezig was”, vertelt De Nooij. Wanneer cliënten hulp nodig hebben, drukken ze op een speciaal daarvoor bedoelde knop. Dan komt de zorgmedewerker. Die registreert alleen niet wát er precies gedaan moest worden. Was het een toiletbezoek, of juist het wisselen van kleding? Ook de duur van de handelingen was niet in beeld. De Nooij vervolgt: “Twee weken lang noteerden ADL-medewerkers de tijdsduur en aard van de handeling daarom op speciale lijsten. Dat deden ze voor drie vooraf geselecteerde cliënten.”

Extra registratiedruk dus, op de toch al belaste zorg. Was dat wel geoorloofd? Van der Poel hierover: “Wat we zagen, was dat zorgmedewerkers het registreren op zichzelf niet toejuichten. Tenzij de gegevens die we daarmee verzamelden, bijdroegen aan betere zorg. Of, zoals in dit geval, aan grotere zelfredzaamheid voor de cliënt. Het registreren diende een duidelijk doel.” Naast de data uit het oproepsysteem en de regis-

tratielijsten, interviewde het onderzoeksteam zeven cliënten en vulden dertien ADL-ondersteuners online vragenlijsten in.

Wat vindt de cliënt?

Vervolgens maakte het onderzoeksteam de data inzichtelijk met verschillende diagrammen en grafieken. Die visuele weergaven gebruikten ze op twee manieren: om aannames te toetsen en om

satie zelf gaf het inzicht: hier ligt potentie. Het bestuur weet nu: we moeten op dit vlak verder met elkaar aan de slag. Dat is een belangrijke stap in de goede richting.”

Praktische handreikingen

Dat het onderzoek één organisatie vooruithelpt, is mooi. Maar nog interessanter: de resultaten van deze en andere pilots leveren direct prakti-

DE RESULTATEN VAN DE PILOTS LEVEREN DIRECT PRAKTISCHE HANDREIKINGEN OP

inzichten bespreekbaar te maken met zorgpersoneel, cliënten en het bestuur van de zorgorganisatie, stelt Van der Poel: “We merkten al snel hoe belangrijk het was om ook cliënten mee te nemen in dit proces. Het gaat immers over hen. Zij zijn eigenaren van de data en moeten net zo goed inzicht krijgen. Dat zorgde voor vertrouwen.”

Bij Fokus merkte het onderzoeksteam dat de wensen aan data verschillend konden zijn, aldus De Nooij. “Cliënten gaven bijvoorbeeld aan dat ze liever niet wilden dat de gevisualiseerde data over hen persoonlijk ging. Maar voor zorgmedewerkers was het juist wél fijn om per cliënt te weten om welke handelingen en hoeveel tijd het ging. Dan konden ze daar beter rekening mee houden.”

De pilot bij Fokus is inmiddels afgerond. Het maken van passende datavisualisaties, inclusief het bespreken met cliënten, medewerkers en bestuur en het toetsen van aannames, was de laatste stap. De Nooij vertelt: “Voor de organi-

sche handreikingen op voor de hele sector. Denk aan uitlegvideo's, webinars, artikelen en andere publicaties, te vinden op de website van het programma. Hier deelt het onderzoeksteam bijvoorbeeld uitleg over vragen die tijdens de pilots aan bod komen, zoals het belang van samenwerken met cliënten en zorgmedewerkers¹, het goed inzetten van datavisualisaties² en de samenwerking met technologie-leveranciers³.

In 2026 volgt een sectorbreed adviesrapport, vertelt Van der Poel tot slot: “Data-ondersteund werken is een flinke omslag voor organisaties in de gehandicaptenzorg. Het is niet iets dat je van vandaag op morgen regelt. Door de sector stap voor stap mee te nemen in een gedegen, procesmatige aanpak, ondersteunen we die transitie. En dragen we bij aan betere zorg en meer eigen regie voor de cliënt.” ■

Referenties

-
-
-

GEÏNTERVIEWDEN

Ruud de Nooij is innovatieadviseur bij Academy Het Dorp.

Agnes van der Poel is programmaleider bij Academy Het Dorp, onder meer voor Leren Werken met Data in de gehandicaptenzorg.

Over het Programma Leren Werken met Data in de gehandicaptenzorg

- Looptijd: vier jaar (2023 - 2026).
- Uitgevoerd door Academische Werkplaats ZoTeG, ZorgTechnologie in de Gehandicaptenzorg. De werkplaats wordt gecoördineerd door Academy Het Dorp.
- Vanuit Toekomstagenda 'Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking' (VWS).
- 16 verkennende voor-wat-voor-wie sessies, maandelijkse gluren-bij-de-buren sessies en zeven gewoon-beginnen pilots.
- Output: praktische video's, webinars, artikelen en andere publicaties + een sectorbreed eindadvies in 2026.

In ICT&Health 1, 2025 verscheen al een artikel over Leren Werken met Data in de gehandicaptenzorg. Daarin stond meer over de aanleiding, het hoe en het waarom van het programma. Het artikel lees je hier terug:

Blijf op de hoogte via de website (lerenwerkenmetdata.nl) en de nieuwsbrief.